

145.23).

MENCIONS ANT. C. 1200: «lo mas de *Ualieles*» en el Capbreu de Besora, lín. 12, fotocopiats a l'arx. de Solsona, 1964; a continuació s'hi llegeix «de *Uikela*» i més avall «Cabrera de *Uile...*» o després «N'Ermen<god> de *Vilela*». En tots aquests passatges hi ha lletres a penes o gens llegibles, espt. en els últims, i com que hi ha sigles de tilde superposada, és probable que la bona lliçó fos *Valieles* o *Vihela* en totes elles; 1353: «G. de *Valielles*, rector d'An» (Serra V., 10 *Pinós Mtpl.* III, 194): An es refereix, sigui a la Vall d'ant. Odèn, o al seu homònim, damunt la vila de Berga. En l'enq. de 1964 a Navès-Busa, i a la de Guixers, vaig poder aclarir que distingeixen una altra cosa dita *La Valiella*, més a l'O. que *Valielles*, però ben a 15 prop (i de vegades fins semblaven confondre-les); és versemblant, doncs, que en el fons tot sigui un sol topònim, que devia acabar per concretar-se en el gran mas principal, *Valielles*, i un altre, *La Valiella*, en un altre replec d'aqueixa grossa vallada que bai- 20 xa de la Serra de Busa cap a l'Aigua d'Ora.

Ací l'etim. VALLICELLA. -ELLAS no és menys evident que en I, i encara s'hi veu més clara per l'ús en plural, alternant amb singular, per la topografia descrita.

III. *VALLELLES*, lloc antic en els Aspres, te. Prunet i Bellpuig (segons Ponsich, *Top.* 53), Vallespir.

MENC. ANT. 1050: *Valedela*, cit. prop de Prunet, entre Bula (d'Amunt) i St. Joan de Ripoll (Col.le. Moreau: veg. els art. *Bula* i *Prunei*), Ponsich hi afe- 30 geix: 942: *Valle-gella*; 1009: *Vallezella*; 1369 i 1413: *Valesella*. Ací la °C de VALLICELLA apareix representada, com és usual, per *ç*, *z*, i aprox. *g*.

IV. Mas de *La Variella*, a la Conca de Barberà, 35 prop de Rajolas, en el camí de Vilaverd (Iglésies-Sant., *Guies* I, 192). Aquí, un cop dissimilada en -l- la -ll- sofria nova dissimilació en -r-.

V. *VALELLA* (pron. *valéjə*) a Mallorca, paratge, en 40 el te. de Selva a l'extrem E., tirant cap a Inca, amb *Sa Creu de V.* i *Sa Font de V.* (XL, 63.6, 65.11, 23, Masc. 10D5): a Inca hi ha el carrer de V., d'on surt el camí que hi duu (XL, 52.7). Si en tinguéssim inf. antiga podríem decidir si pot resultar de contracció d'un 45 *Va(D)liella* nom importat pels repobladors cat., (idèntic a I - IV) o és nom mossàrab, provinent del ll. VALLICULA 'valleta' (així en la Vulgata).

Valielles, V. *Valiella* *Valiera*, V. *Valira* *Valimanya*, 50 V. *Vallimanya* s. v. *Valli-*

VALIRA

Nom de diversos rius i riuetes, en el Nord de

Catalunya.

I. El riu afl. de la dreta del Segre, que hi desemboca a la Seu d'Urgell, provinent d'Andorra. Té dues branques principals: la *Valira d'Orient*, que provinent dels grans pasturatges d'*Envalira*, al SSE. de Soldeu (sota el *Pic Negre d'Envalira*, trifini entre Andorra i les valls cerdanes de Campcardós i de La Llosa) travessant les parròquies d'Ordino i Canillo, conflueix, al peu d'Andorra la Vella, amb la *Valira del Nord*, que prové de l'angle Nordoest de les Valls, i rega les parròquies d'Ordino i la Maçana. Els muntanyencs andorrans, també usaven aquest nom amb aplicació a d'altres riuetes afluent d'aquests, p. ex. la Valira d'*Arinsal*, que desemboca prop de La Maçana provinent del límit amb el Pallars i les valls llenguadocianes d'Auzat; a Arinsal mateix vaig oir-ho com un veritable genèric, parlant d'un subafluent: «pas- 15 seu una *balira* i trobareu una altra *balira* que...» (1933, exc. 166).

Valira és un dels noms de riu que, en català, són femenins (amb caràcter normal: *Noguera*, *Tet*, *Muga*, *Tordera* i algun més): és l'ús general en el país, com vaig constatar, sobretot a Andorra, moltes vegades 25 (anys 1931-4, 1954 etc., no sense càndida sorpresa d'En Moreu i Rey, que ho anota d'un munt d'amidadors, en *Bu.S.On.Bna.* IV, 1981, 20, 25, 28). És també dels vells i importants rius, que tradicionalment es construïen sense article: «és vora *Valira* --- » 1957, Seu d'U. (xxxvii, 181.5).

MENC. ANT. 920: «--- flumen *Valerie* ---», cit. junt amb St. Julià de Lòria (doc. lleg. a l'arx. de Sols.); 924: *Balira*, cit. junt amb *Sorri* (*Cart.* d. Tavèrnoles, 36.19); 964: «flumen *Valeriae* ---» (Balari, *Orig.*, p. 11); a. 1000: en una donació al mon. de St. Serni de Tavèrnoles: «domum Sti. Saturnini cenobii situm in com. de Urgello, super flumen *Valeria* --- omnia, in valle Andorra in --- *Engordan* ---» (*Cart.* Tavèrnoles, 48.25; *Cart.* Andorra § 5.8, cf. II, 5.1); 1007: «flumen *Valeria*» (Valls Tab., *Priv. Andorra*, 382); 1039 i 1041: «flumine *Valerie*» (*Cart.* Tavèrnoles, 68.10, 73.26); 1050: «--- ad ipso pont de *Valeria* --- de *Valeria* ---» (*BABL* X, 383-4); 1470: *Balira*, doc. de la SdUrg. (context s. v. *Escali* / *Escalls*) (*BABL* XI, 283); 1519: *Ballira*, sovint, a *Bellira* o V., junt amb Castelliçut (*Spill de Castellbò*, f° 79r° i ss.).

II. *Valira*, barrancó, riuet i ribereta, a la Baga de Cerdanya, que provinent dels Rasos d'Alp, va a parar al Segre, poc més avall de Sanavastre, després de travessar els termes de Bas i Grus: «la Valira o ribera de Das» (CATorras, *Pir. Ca.* XI, 7); a un k. de distància del barrancó o torrent hi ha el veïnat *La Valira*, agre. a Grus (ib. 58); ja només tenia 4 cases (3 deshabitades) en visitar-lo Pau Vila (*Cerdanya*, 235), que havia passat per l'*Estret* de *La Valira* (p. 97) o